

Sygn. akt **II AKz 968/19**

POSTANOWIENIE

Dnia 25 października 2019 roku

Sąd Apelacyjny w Katowicach Wydział II Karny w składzie:

Przewodniczący: Sędzia SA Piotr Pośpiech

Protokolant: Damian Krzywda

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Bielsku – Białej Krystyny Ślęczki-Więcek

po rozpoznaniu w sprawie **Y. A.**

podejrzanego o przestępstwo z art. 160 sekcji 4 Kodeksu karnego Federacji Rosyjskiej

zażalenia Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Bielsku-Białej

na postanowienie Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej

z dnia 24 września 2019 roku, sygn. akt III Kop 22/19

w przedmiocie stwierdzenia prawnej niedopuszczalności wydania podejrzanego Federacji Rosyjskiej

na podstawie art. 437 § 1 k.p.k.

postanawia

utrzymać w mocy zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Bielsku – Białej postanowieniem z dnia 24 września 2019 r., sygn. akt III Kop 22/19, w oparciu o przepisy art. 603 § 1 k.p.k. i art. 604 § 1 pkt 5 i pkt 7 k.p.k. stwierdził prawną niedopuszczalność wydania Federacji Rosyjskiej ściganego Y. A., co do którego Federacja Rosyjska złożyła wnioski o wydanie w celu przeprowadzenia przeciwko niemu postępowania karnego o przestępstwo określone w artykule 160 sekcji 4 Kodeksu karnego Federacji Rosyjskiej.

Zażalenie na powyższe postanowienie wniósł Prokurator Prokuratury Okręgowej w Bielsku-Białej, który zarzucił orzeczeniu błąd w ustaleniach faktycznych, mający wpływ na jego treść, a polegający na wywiedzeniu ze zgromadzonych dowodów błędnego wniosku o istnieniu uzasadnionej obawy, że w Federacji Rosyjskiej może dojść do naruszenia wolności i praw Y. A., podczas, gdy prawidłowo dokonana ocena materiału dowodowego prowadzi do wniosku o istnieniu co najwyżej ogólnej obawy o stan przestrzegania praw i wolności w Federacji Rosyjskiej bez związku z sytuacją ściganego, co wyklucza stwierdzenie prawnej niedopuszczalności wydania ściganego do Federacji Rosyjskiej.

Prokurator podniósł, że sąd a quo dokonał także błędnych ustaleń w zakresie, w jakim przyjął, że przekazanie osoby ściganej Federacji Rosyjskiej spowoduje, że zostaną naruszone prawa tej osoby związane z religią, a to wobec ujawnienia danych dotyczących prześladowań członków związku wyznaniowego Świadków Jehowy na terytorium państwa wnioskującego o ekstradycję. W jego ocenie postępowanie dowodowe nie dało podstaw do poczynienia ustaleń, iż Y. A. w istocie jest członkiem wspomnianego związku wyznaniowego, zwłaszcza, że nie spełnia on kryteriów formalnych, o jakich mowa w pisemnej informacji Związku (...) w Polsce. Również Sąd nie poczynił takich ustaleń, stwierdzając jedynie, że osoba ścigana identyfikuje się z wyznaniem

Świadków Jehowy. Prokurator wskazał także, że zawnioskowani przez obrońców osoby ściganej świadkowie, będący rodziną bądź bliskimi przyjaciółmi wymienionego, którzy posiadali ogólną tylko wiedzę w zakresie zainteresowań ściganego wyznaniem Świadków Jehowy, nie potwierdzili, aby istniało ryzyko prześladowania Y. A. na tle religijnym. Również dokument zawierający zalecenia dotyczące opieki medycznej, uwzględniające poglądy religijne i etyczne związku wyznaniowego, z którym identyfikuje się osoba ścigana winien być oceniony z dużą ostrożnością, zwłaszcza, że dokument ten został udzielony będącej lekarzem matce Y. A.. Zdaniem prokuratora obrona nie przedstawiła żadnego dowodu czy nie wnosila o przesłuchanie osób, które potwierdziłyby działalność czy zaangażowanie osoby ściganej we wskazanym zakresie. Nie wskazano też nazwy zboru, do którego osoba ścigana miałaby należeć oraz imienia i nazwiska jednego ze starszych w tym zborze, który mógł okoliczność tę potwierdzić. Równocześnie zarzucił, że wyjaśnienia ściganego są niewiarygodne, zmienne i fragmentarycznie ze sobą sprzeczne, podkreślając przy tym fakt posiadania przez Y. A. podrobionego dokumentu w postaci paszportu litewskiego, co deprecjonuje wartość depozycji ściganego w zakresie, w jakim podał, że nie posiada wiedzy o tym, że jest poszukiwany przez władze Federacji Rosyjskiej.

Podnosząc powyższe skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i orzeczenie o prawnej dopuszczalności wydania Federacji Rosyjskiej ściganego Y. A..

W odpowiedziach na wniesione zażalenie obrońcy osoby ściganej wnieśli o utrzymanie w mocy zaskarżonego postanowienia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie Prokuratora nie zasługuje na uwzględnienie.

Wbrew argumentacji zawartej w wywiedzionym zażaleniu, Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które oparł o pełny i poddany dogłębnej analizie materiał dowodowy, a co równocześnie znalazło wyraz w przekonującym, pisemnym uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że Sąd a quo dokonał analizy aktów prawnych, mających kluczowe znaczenie dla rozpoznania wniosku państwa wzywającego o ekstradycję jego obywatela w aspekcie występowania tak zwanych przeszkód ekstradycyjnych, a to Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (art. 55 ust. 4) oraz ratyfikowanych przez stronę polską: Europejskiej Konwencji o Ekstradycji sporządzonej w Paryżu dnia 13 grudnia 1957 r. wraz z Protokołem dodatkowym sporządzonym w Strasburgu dnia 15 października 1975 r. i Drugim protokołem dodatkowym sporządzonym w Strasburgu dnia 17 marca 1978 r., Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2, Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 10 grudnia 1984 r., a także przepisów rozdziału 65 Kodeksu postępowania karnego. Następnie w oparciu o przeprowadzone dowody z zeznań świadków oraz dokumentacji, o której mowa będzie poniżej, Sąd Okręgowy poczynił ustalenia dotyczące występowania przeszkód ekstradycyjnych, które wbrew twierdzeniom prokuratora, nie mają charakteru ogólnego, ale odnoszą się bezpośrednio do osoby ściganej.

Na wstępie należy zaznaczyć, że w świetle orzecznictwa sądów powszechnych, a także międzynarodowych trybunałów, w tego typu sprawach, aby rozstrzygnąć, czy istnieją przeszkody do wydania osoby ściganej należy ustalić, czy istnieją przeszkody w wydaniu takiej osoby, a w szczególności zagrożenie naruszenia wolności i praw osoby wydanej lub niedozwolonego traktowania. Sąd musi zatem zbadać przewidywalne konsekwencje wysłania skarżącego do państwa przyjmującego, mając na względzie ogólną sytuację panującą w tym państwie oraz indywidualne uwarunkowania skarżącego.

Co do zasady, należy przedstawić dowody mogące dowieść, iż istnieją poważne powody, by wierzyć, iż gdyby nastąpiło wydanie, to osoba ścigana zostałaby narażona na rzeczywiste naruszenie jego praw i wolności lub na niehumanitarnie

lub poniżającemu traktowanie albo ukaranie. Jeżeli chodzi o ogólną sytuację panującą w danym kraju, Trybunał stwierdza, iż może przyznać pewne znaczenie informacjom zawartym w aktualnych sprawozdaniach pochodzących od niezależnych międzynarodowych organizacji ochrony praw człowieka lub ze źródeł rządowych. (m.in. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 16 października 2012 r., nr 49747/11 w sprawie E. vs Rosja).

Przechodząc do oceny zasadności wywiedzionego przez Prokuratora zażalenia, nie sposób zgodzić się ze sformułowaniem przez niego poglądem, jakoby zgromadzony

w sprawie materiał dowodowy nie dostarczył podstaw do sformułowania przez sąd a quo wniosku, iż postępowanie karne wszczęte przeciwko Y. A. przez Federację Rosyjską ma charakter polityczny lub ma stanowić jedynie pretekst, by ukryć rzekomo polityczny, a rzeczywisty cel jego wszczęcia. W świetle bowiem zgromadzonych przez Sąd Okręgowy dowodów, a to zeznań świadków J. S., A. A., V. A. (1), T. B. i D. A., może budzić uzasadnione wątpliwości cel prowadzenia postępowania karnego przeciwko ściganemu. Wskazać w tym zakresie dodatkowo należy na treść ekspertyzy sporządzonej przez D.A., opartej o kopie materiałów sprawy karnej prowadzonej przeciwko wielu posiadaczom, dyrektorom i klientom O. S.A. (...), w tym przeciwko osobie ściganej,

a w świetle której podstawy dowodowe prowadzonego postępowania karnego wobec Y. A. w istocie jawią się jako wysoce wątpliwe. Dowody te świadczą o tym, że prowadzone postępowanie może mieć charakter polityczny, gdyż w rzeczywistości za cel miało doprowadzenie do upadku, a następnie przejęcie przez państwo prywatnego banku. Podzielić należy wyrażony w zaskarżonym orzeczeniu, a oparty o materiał dowodowy pogląd, iż niejednokrotnie procesy karne prowadzone przez organy sądowe na terytorium Federacji Rosyjskiej są wykorzystywane do walki z opozycją, z konkurentami biznesowymi, do wzmacniania pozycji w strukturach władzy, jak również mogą być wykorzystywane do tzw. rajderstwa, czyli przejęcia aktywów danego banku przez państwo dzięki wszczęciu postępowania karnego. Jest wielce prawdopodobne, że taka sytuacja zaistniała w właśnie w przedmiotowej sprawie, o czym świadczy m.in. charakter stawianego zarzutu. Niebagatelną w sprawie pozostaje także okoliczność, że przedstawiciele P. mieli współpracować z najbardziej znanym opozycjonistą rosyjskim A. N., co rodzi dodatkowe wątpliwości, co do charakteru prowadzonego przeciwko Y. A. postępowania, gdyż rodzi podejrzenie, że stanowi ono formę represji za tę współpracę.

Zwrócić również należy uwagę na okoliczność, że jakkolwiek osobie ściganej zarzucono popełnienie przestępstwa na terytorium Federacji Rosyjskiej i Wielkiej Brytanii, to strona brytyjska, nie tyle nie posiada w tej kwestii jakichkolwiek informacji, co wręcz nie prowadzi w tym kierunku przeciwko osobie ściganej postępowania.

Tym samym należy stwierdzić, że dokonana przez Sąd Okręgowy ocena dowodów stanowiących podstawę powyższych ustaleń jest prawidłowa, jako, nie wykracza poza ramy określone art. 7 k.p.k., zaś wywiedzione przez sąd a quo wnioski są logiczne i uwzględniają zasady doświadczenia życiowego.

Na aprobatę zasługują również ustalenia sądu a quo w zakresie, w jakim przyjęto,

iż Y. A. jest osobą identyfikującą się z wyznaniem Świadków Jehowy, a które to wyznanie uznane zostało przez władze Federacji Rosyjskiej za organizację eksternistyczną, a następnie zdelegalizowane, co w istocie jednak pozostaje poza sporem. Sąd a quo prawidłowo odniósł się do kwestii formalnego przystąpienia osoby ściganej do zboru Świadków Jehowy, konstatując, że jakkolwiek Y. A. nie został ochrzczony we wskazanym wyznaniu, to w świetle przeprowadzonych dowodów jednoznacznie wynika, że od czasu pobytu w J. w 2010 r. jest wyznawcą tej religii. Wynika to nie tyle z wyjaśnień osoby ściganej, co z zeznań świadków D. V., E. K., N. A., V. A. (2) oraz P. S.. Na powyższe wskazuje również oświadczenie złożone wobec rosyjskiego adwokata K. R. oraz treść udzielonego przez Y. A. w dniu 14 grudnia 2015 r. pełnomocnictwa do spraw opieki medycznej, które zawiera instrukcje dotyczące jego leczenia w związku z udziałem regatach żeglarskich, uwzględniając poglądy religijne i etyczne Świadków Jehowy. Za powyższym stanowi również informacja Dyrektora Oddziału Zewnętrzny w B. Zakładu Karnego w C., z której wynika, że Y. A. będąc tymczasowo aresztowany uczestniczył w spotkaniach z przedstawicielami Świadków Jehowy.

Prokurator zakwestionował wartość dowodową zeznań świadków stwierdzając, że są to osoby najbliższe – rodzina lub przyjaciele osoby ściganej. Zauważyć należy, że wobec niekwestionowanych w istocie przez skarżącego okoliczności w zakresie dyskryminacji

i tymczasowych aresztowań wyznawców Świadców Jehowy na terytorium Rosji, pozyskanie materiału dowodowego z zeznań innych świadków, nie pozostających

w bliższych relacjach rodzinnych czy przyjacielskich z osobą ściganą, rodziłoby zasadnicze trudności, zwłaszcza zważywszy, że deklaracja przynależności do związku wyznaniowego Świadców Jehowy rodziłaby wobec potencjalnych świadków pochodzących z Federacji Rosyjskiej podobne zagrożenia jak i te, których występowanie dostrzegł Sąd Okręgowy

w stosunku do osoby ściganej. Podobnie, uzyskanie przez ściganego zaświadczenia dotyczącego nazwy zboru czy danych starszego zboru, który potwierdziłby przynależność Y. A. do wyznawców Świadców Jehowy, uwzględniając obecną politykę władz Federacji Rosyjskiej wobec tego związku wyznaniowego, uznać należy

za niemożliwe, gdyż rodziłoby opisane wyżej zagrożenie dla kolejnych osób.

Odnosząc się do kolejnego zarzutu skarżącego, a dotyczącego faktu, iż osoba ścigania złożyła pełnomocnictwo dotyczące opieki medycznej na ręce swojej matki, która jest lekarzem, co niejako podważać ma wiarygodność tego dokumentu, zarzut ten uznać należy za chybiony. Logicznym jest bowiem, że na potrzeby zapewniania opieki medycznej zgodnej z wyznaniem i przekonaniami osoby ściganej, złożył on stosowny dokument osobie, która potencjalnie takiej pomocy medycznej mogła mu udzielić.

Sąd Okręgowy dokonując ustaleń w zakresie prześladowań i dyskryminacji Świadców Jehowy na terytorium Rosji powołał się na treść opinii oraz stanowisk uzyskanych na potrzeby rzeczonego postępowania, a to informacji MZS z dnia 1 kwietnia 2019 r., stanowiska Amnesty International, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka oraz Centrum Ochrony Praw Człowieka Memoriał, z których wskazano przypadki stosowania określonej przemocy fizycznej czy wręcz tortur wobec zatrzymanych członków kościoła Świadców Jehowy. Podkreślić należy, że w przedmiocie prześladowań Świadców Jehowy na terytorium Federacji Rosyjskiej wypowiadała się również kilkakrotnie Unia Europejska, która w oświadczeniach z 10 lipca 2018 r. i 14 lutego 2019 r. wprost podniosła, że wbrew deklaracjom władz rosyjskich, na terytorium Rosji mają miejsce opisane akty prześladowania, a co również uwypuklił sąd a quo w zaskarżonym orzeczeniu.

Z wymienionych dowodów jasno wynika, że przedstawiciele wyznania Świadców Jehowy, o czasie delegalizacji tego związku wyznaniowego są w Rosji zatrzymywani, aresztowani

i skazywani na długoletnie kary więzienia, będąc równocześnie traktowani gorzej aniżeli inni więźniowie. Nie można przy tym pominąć faktu, że praktykowanie religii Świadców Jehowy w warunkach zakładu karnego jest nie tyle niedopuszczalne, co wręcz może skutkować poddaniu poniżającemu traktowaniu czy torturom, lub innemu, nieludzkiemu traktowaniu.

Sąd a quo poczynił również prawidłowe ustalenia co do generalnie dramatycznych warunków panujących w rosyjskich zakładach karnych oraz do stosowania niehumanitarnego traktowania czy wręcz stosowania tortur wobec osób tam przebywających, co oparte zostało dowody szczegółowo powołane w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, a których potrzeby ponownego przytoczenia Sąd Apelacyjny nie stwierdził. Zgodzić należy się zwłaszcza ze stwierdzeniem, że „nieprzestrzeganie podstawowych praw człowieka w Federacji Rosyjskiej, pomimo zobowiązań w zakresie przestrzegania praw człowieka wynikających z umów międzynarodowych, których stroną jest Federacja Rosyjska, od paru lat jest przedmiotem zainteresowania wielu organizacji lokalnych i międzynarodowych, które w licznych raportach wskazują na nagminne przypadki łamania praw człowieka, przy czym duże zainteresowanie tym problemem świadczy jednoznacznie o tym, że nie są to tylko przypadki incydentalne. lecz wręcz nagminne i wymagające bezpośredniej interwencji ze strony tych podmiotów”.

Mając na względzie całokształt opisanych wyżej okoliczności, podzielić należało wyrażony w zaskarżonym postanowieniu pogląd, iż wydanie ściganego Y. A. Federacji Rosyjskiej, wiązałoby się z wysokim ryzykiem naruszenia podstawowych praw i wolności osoby ściganej. Zagrożenie to, wbrew zarzutowi Prokuratora, nie ma

charakteru abstrakcyjnego, a konkretny, zindywidualizowany. Wynika zaś ono tak z połączenia dwóch okoliczności –wyznawania przez osobę ściganą zabronionej religii oraz wątpliwych podstaw dowodowych i charakteru sprawy, do przeprowadzenia której Y. A. miałby zostać wydany. Tym samym wydanie osoby ściganej władzom Federacji Rosyjskiej byłoby niezgodne z art. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz art. 3 ust. 1 Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, zakazującymi między innymi wydawania innemu państwu osoby, jeżeli istnieją poważne obawy, że może jej tam grozić stosowanie tortur, jak również w sytuacji obawy naruszenia prawa ściganego do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy karnej w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd, co z kolei wynika z art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Tym samym zaistniały przesłanki do stwierdzenia prawnej niedopuszczalności wydania osoby ściganej Federacji Rosji, o których mowa w art. 604 § 1 pkt 5 i 7 k.p.k.

Mając na uwadze powyższe, orzeczono jak na wstępie.

ZARZĄDZENIE

- odpis postanowienia doręczyć osobie ściganej z pouczeniem o prawomocności i jego obrońcom,
- o treści postanowienia powiadomić Ministra Sprawiedliwości RP - zwrócić akta sprawy.

Katowice, dnia 25 października 2019 roku